

Pav. 62. Senieji Alksnėnai. Akmuo su ženklais.
Fig. 62. Senieji Alksnėnai. Stone with incised signs.

Algirdas Girininkas

Nauji archeologijos paminklai Kaišiadorių rajone

1996 m. KPC kartu su Kaišiadorių etnokultūros centru organizavo archeologinę žvalgomąją ekspediciją Kaišiadorių rajone. Ekspedicija vyko Kaišiadorių rajono Š dalyje: Žaslių, Zūbiškių, Paparčių seniūnijose, kairiakrantėje Neries pusėje, Laukystos, Gamantos, Žiezmaros, Lomenos upių baseinuose. Ekspedicijos metu buvo aptikti 5 nauji archeologijos objektai (juos reikia įtraukti į Kultūros paveldo registrą) ir 3 naujos radimvietės.

Padalių 1-oji gyvenvietė (Žaslių s-ja) yra 60 m į V nuo Neries kairiojo kranto, priešais Neryje esančią salą, 1 km į PR nuo perkėlos per Neries upę, 1 km į Š nuo Budelių (Skarbo) piliakalnio, 500 m į R nuo Čiobiškio–Mikalaučiskės kelio, ant iš P į Š nusidriekusios kalvelės palei Nerį, kuri apaugusi 5–8 metų amžiaus pušaitėmis.

Gyvenvietėje buvo iškasti 4 1x1 m dydžio šurfai. Visuose šurfuose po dar ne visai susiformavusia velėna atsidengė rusvo smėlio sluoksnis, jame aptiktas 51 titnaginys dirbinys: tarp jų vienas galinis gremžtukas, 12 skelčių, 1 skaldytinis, 1 skeltė su utilizacija, kiti – titnaginės nuoskalos, tarp kurių dvi su utilizacija. Titnaginiai dirbiniai yra dviejų tipų: vieni su balta patina, kiti be jos. Viršutinėje sluoksnio dalyje aptikta 15 lipdytinių grublėtu ir lygiu paviršiumi puodų šukių, tinko gabalėlių. Viena iš jų, lygiu paviršiumi, puošta horizontalių linijų ir įkartėlių eilute. Rusvo smėlio sluoksnis, kuriame aptikta titnaginių dirbinių, buvo 34–50 cm storio nuo žemės paviršiaus.

Dirbinių tipai leidžia gyvenvietę datuoti trimis laikotarpiais: mezolitu, vėlyvuuoju neolitu ir viduriniu geležies amžiumi.

Padalių 2-oji gyvenvietė (Žaslių s-ja) yra į Š ir ŠR nuo Padalių 1-osios gyvenvietės, kalvos atšlaitėje, šiuo metu ariamoje dirvoje. Ariamas 60 (R–V kryptimi)x75 (Š–P kryptimi) m dydžio dirvos plotas išsiskiria tamsumu. Čia paviršiuje aptiktas akmeninis ratuko formos 3,5x3,2 cm dydžio ir 1,2 cm storio verpstukas su skylute ir 88 lipdytinių puodų šukės. Tarp šukių yra puoštų banguotomis linijomis. Dirvos paviršiuje aptiktos 3 žiestųjų puodų šukės.

Tamsios dirvos teritorijoje buvo iškastas 1x1 m pločio šurfas, jame užfiksuotas 0,55 m storio tamsios, vietomis su durpėmis ir pelenais maišytos žemės sluoksnis, aptikta tokios pačios keramikos kaip ir dirvos paviršiuje. Dirvoje ir tirtame šurfe rasta skaldytų akmenų ir vienas akmeninis tinklo pasvaras.

Gyvenvietę aptikti radiniai įgalina datuoti II tūkstantmečio pradžios laikotarpiu.

Kmitų 1-oji gyvenvietė (Paparčių s-ja) yra kairiajame Neries krante, apie 1 km į R nuo Kmitų kaimo, Našlėnų miško ŠR pakraštyje, 550 m į Š nuo Našlėnų (Kmitų) pilkapyno. Dirvonuojančiame lauke tarp Našlėnų

miško ir Neries upės, 80x60 m plote, aptiktas 31 titnaginys dirbinys. Buvo ištirti 3 1x1 m pločio šurfai, juose taip pat aptikta titnaginių dirbinių. Po besiformuojančia velėna yra smėlio sluoksnis su žvirgždo tarp sluoksniais. Žvirgžde esama daug stambių akmenų riedulių, tarp jų ir titnago. Titnaginiai dirbiniai viršutinėje arimo dalyje išjudinti iš vietos. Giliau nei 30–35 cm dar yra išlikęs 10 cm storio smėlio su žvirgždu sluoksnis, jame rasta titnaginių dirbinių. Tai ir yra kultūrinis sluoksnis.

Tarp titnaginių dirbinių aptikta: šoninis rėžtukas, 2 kūginių skaldytinių dalys, 3 apatinės skelčių dalys, 3 netaisyklingi skaldytiniai, vidurinė skeltės dalis su utilizacija ir nuoskalų. Visi titnaginiai dirbiniai turi patiną. Dirbinių tipai gyvenvietę leidžia datuoti mezolito laikotarpiu.

Kmitų 2-oji gyvenvietė (Paparčių s-ja) yra kairiajame Neries krante, apie 1,5 km į R nuo Kmitų kaimo, Našlėnų miško ŠR pakraštyje, 500 m į R nuo Kmitų 1-osios gyvenvietės.

Po 40 cm sąnašiniu ariamu sluoksniu aptikta XVII–XVIII a. keramikos, gyvulių kaulų, tinko ir degėsių. Šio kultūrinio sluoksnio storis siekia 20–30 cm.

Krивonėlių gyvenvietė (Zūbiškės s-ja) yra kairiajame Laukystos krante, tarp Krivonėlių–Totoriškių kelio ir Laukystos ir Parovės santakos, ant neaukštos smėlėtos kalvelės. Čia 40x50 m ariamoje kalvelėje, vietomis tuoj po armeniu, aptikta titnaginių dirbinių.

Ištirtuose 3 1x1 m dydžio šurfluose aptikta titnaginių dirbinių: galinis gremžtukas, 4 nuoskalos su utilizacija, 3 apatinės skelčių dalys ir ašmenėlis. Viršutinėje kultūrinio sluoksnio dalyje (sluoksnis ariamas) aptikta žiastosios keramikos. 2 šurfluose aptikta ir lipdytinių puodų šukių. Kultūrinis sluoksnis vietomis sunaikintas, vietomis išlikęs ir siekia iki 5–10 cm storį.

Gyvenvietę, sprendžiant iš radinių, galima datuoti vėlyvojo neolito ir I–II tūkstantmečio laikotarpiais.

Paparčių radimvietės (Paparčių s-ja) yra dešiniajame Žiezmaros upės krante, į R ir ŠR nuo Paparčių piliakalnio. Čia ariamoje dirvoje aptikta apnaikinta gyvenvietė, rasta lipdytinės ir žiastosios keramikos. Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis neiškilo.

Į Š ir ŠR nuo ariamos dirvos, ten, kur Žiezmaros savo tėkmę suka į R, yra smėlėta aukšta kalva. Jos V šlaituose aptikta titnaginių dirbinių: 1 skaldytinis, 2 skeltės ir 5 nuoskalos. Kultūrinio sluoksnio aptikti nepavyko.

Gegužinės radimvietė (Zūbiškės s-ja) yra 150 m į V nuo Gegužinės kaimo, tarp Gegužinės–Jonavos kelio ir Neries upės. Ariamame smėlėtame lauke aptikta grublėtosios ir lygiu paviršiumi lipdytinės keramikos šukių bei geležies šlako. Lauke daug apdegusių ir skaldytų akmenų, vietomis matomos nedidelės tamsesnės smėlio dėmės. Gyvenvietės kultūrinis sluoksnis, matyt, neišliko.

Algirdas Girininkas

New archeological monuments in Kaišiadorys district

In 1996 in the northern part of Kaišiadorys district LCCH together with Kaišiadorys ethnocultural center detected 5 new settlements: 3 Stone Age and 2 Iron Age sites ascribed to the Neolithic–Iron Age period.

Eugenijus Ivanauskas

Kapinynų ir gyvenviečių žvalgomieji tyrinėjimai Vidurio ir Rytų Lietuvoje

1996–1997 m. KPC žvalgė ir vykdė žvalgomuosius tyrinėjimus Kaišiadorių, Kauno, Prienų, Raseinių, Rokiškio, Šakių ir Trakų rajonuose. Iš viso patikrinta 12 archeologijos ir 1 istorijos vertybė.

Rusių-Litviniškių (Kaišiadorių raj.) senovės gyvenvietėje ištirtas 17 m² plotas. Konstatuotas iki 54 cm storio nesuardytas kultūrinis sluoksnis, slūgsantis po armeniu. Rasta grublėtosios ir lygiu paviršiumi keramikos, datuojamos I tūkstantmečio viduriu–XV a.

Vindžiuliškių (Kaišiadorių raj.) pilkapyne apmatuota 12 3–6 m skersmens pilkapių, ištirtas pilkapis Nr. 1, jame atidengtas 36 m² plotas. Pilkapio būta 6 m skersmens, apskrito, supilto iš geltono smėlio, su akmenų vainiku, kuris turėjo išorinį ir vidinį grindinius. Vainiko vidinis skersmuo 3,6 m, o išorinis – 5 m. Sampilo aukštis – 0,48 m. Vidinis grindinys buvo stačiakampio formos, sudarytas iš nevienodame gylyje glūdinčių smulkių